

A PÁDISI KARSZTPARADICSOM

Akár a szlovák, vagy a morva paradicsom, az erdélyi vagy bihari paradicsomnak számító karsztplateó — egyes leírásokban Pádisi medence, — látványos turisztikai csemegének számító barlangokkal, mészkőszakadékokkal, beszakadásokkal, karsztforrással, víznyelőkkel bővelkedik.

A pádisi karszt (mészkőzóna), röviden Pádis, az egész Nyugati-Kárpátoknak és a Bihar-hegységnek a központjában található. Látványosságainál fogva e táj a turisztikai érdeklődésnek is a központja lett. Több oldalról megközelíthető.

A Bihar-hegységnek, ezen belül Pádisnak turisztikai felfedezése és hasznosítása a múlt század vége felé kezdődött. Biharfüred alapításával, az ide vezető út megépítésével (1892) lehetővé vált a könnyebb megközelítés. A vadregényes csodaszép helyek látogathatóvá tételére a legtöbbet Czárán Gyulának (1847—1906) köszönhetünk. Kétezer holdas Arad-megyei birtokának majdnem teljes jövedelmét a Bihar-hegység turisztikai feltárására és útvonalainak kiépítésére fordította. A csodavári, a galbina-körúti, vagy a szamosbazári turista ösvény kiépítése — a létrák hidak, kilátó teraszok maradványai — mind az ő munkájának tanújelei. Az utókor az eltelt közel 90 év alatt nem épített annyit ezeken a turista ösvényeken, mint Czárán Gyula. Sajnos, karbantartására sem fordítottak semmit.

Pádis és közvetlen környékének bemutatása, leírása teljes részleteiben több mint száz oldalt kitölthetne, itt azonban csak dióhéjban való bemutatásra kerülhet sor.

MEGKÖZELÍTÉSI ÚTVONALAK

Magyarországról jövet a legrövidebb útvonal a Belényes — Pietroasa — Pádis (38 km); a Nagyvárad — Kolozsvár útvonalról Bulz — Biharfüred — Jád völgyén, Biharfüredtől 5—6 óra gyalogosan. Kolozsvár irányából Bánffyhu nyad — Rekecel — Ponorék — Pádis.

Erdély középső, délkeleti részeiből való visszaút alkalmával ajánlható az Aranyos völgye mentén a Torda — Topánfalva (Cimpeni) — Belényes útvonal.

Pádis turisztikai látványosságai közé soroljuk a földrajzi Pádis zónán kívül még a Szamos-bazárt és a Boga-katlant is. A földrajzi értelemben vett Pádis zóna egy fennsíki karsztmedence, mely öt kisebb belső medencére osztható. Ezek közül négy hidrológiailag kapcsolódik, földalatti patakfolyosók, barlangok révén úgy mint a pádisi, a Ponor-réti és a Csodavári-katlanok, valamint az Elveszett-világi és Csodavári-katlanok. Pl. a

pádisi menedékház előtt folyó patak első elbújása után először a Ponor-réti karsztforrásnál (Izbuc) jó napvilágra, majd a rét alsó végén másodszer is eltűnik, és a Csodavárnál jelenik meg ismét. Itt a Csodavári barlangban tovább folyva a Galbinai kitérőnél kerül végleg a felszínre.

TÚRAUTAK

A Pádis zónai turista utak többsége a menedékháztól indul és ugyanide tér vissza. A leglátogatottabb útvonal a csodavári körút. Hossza 12 km, időtartama 6 óra, jelzése kék pont. Nehézségi foka

2. Boga csűr (Sura Boghii)
3. Pádis barlang
4. Bárszai jégbarlang
5. Zápodiec jégbarlang
6. Fekete barlang
7. Eszkimó jégbarlang (Focul viu)
8. Cápút barlang
9. Borcik jégbarlang

- VI = Vlegyásza
Bf = Biharfüred
Sz-b = Szamosbazár
P.ch = Pádis-i erdész-ház
Cs.v = Csoda-vár
Gk = Galbinakő
Fl.r = Flóra rét
M.t = Mócok temploma
Szjb = Szkerisari jégbarlang
Elv.-vil = Elveszett világ
B = Belényes

ERDÉLYI TÁJAKON

közepes. A menedékháztól való induláskor a délnyugati irányba haladó utat követjük, amelyen egyelőre 3 jelzés vezet: sárga pont a Galbina kitöréshez, sárga kereszt az Elvesztett világhoz (Lumea Pierdutá). Kb. 20 perc után elágazáshoz érünk, innen a bal előre ágon megyünk tovább. Nemsokára a sárga kereszt elválnak balra, és az indulástól mintegy 30—35 perc után elérünk egy jobbról folyó bővízű patakhoz. Itt érdemes egy 5 perces kitérőt tennünk, míg a patak mentén (280 m) felfelé haladva egy barlangszájig érünk, ahonnan annak a pataknak a vize tör elő, amelyet a menedékháztól jövet egy pár perccel ezelőtt láttunk eltűnni. Ez a ponor-réti izbuk (vízkelet karsztforrás). Folytatva utunkat, egy pár száz méteres kis katlanba, a Ponor-rétre érünk. A rét felső végén az imént napfényre tört patak vize ismét elnyelődik. Mivel itt egy mederbe történő szűrődésről van szó, csak kis vízmenyiség esetén tudja a patak teljes vizét elnyelni. Úgyhogy nagyobb esőzések esetén vagy hóolvadáskor a kis medence könnyen feltelik. Ezt a kis katlant Czárán ponor-cirkusznak nevezte. A víznyelők mögött utunk előbb emelkedve egy erdőben, majd egy ligetes fennsíkon folytatódik. A Ponor-rét után 25 percre egy erdőkitermelő út keresztezése után ereszkedni kezdünk egy dolinába (töbör), amelynek az aljában található úti célunk, a Csodavár, a Bihar-hegység leglátványosabb karsztjelensége. Ereszkedőben a félüton a sárga pont balra elválnak, megkerüli a Csodavár hatalmas katlanját és a Galbina völgy felé vezet. A kék pont mentén tovább ereszkedőben az erdőből kibukkanva, egy kőfolyás tetejéről élénk táru az első udvar alján levő hatalmas, 70 m magas „Portál”. Régi létramadarványokon leereszkedhetünk a kőkapu szájához, az Előcsarnokba. Rövidesen az Alvilágba érünk. Itt ismét láthatjuk a föld alatti patakok már egyesített vizét. A kintől beszűremlett világosságnál elég nehezen haladunk, majd pár száz méter után az ún. harmadik udvarba jutunk. Ez egy 200 m magas, falakkal körülvett hatalmas beszakadás, melynek lenyűgöző méretei láttán az ember paránysága még szembetűnőbb. Ugyancsak a „portál”-tól, de ezúttal jobbra egy keskeny gerincre kapaszkodva átjuthatunk egy másik beszakadásba, az ún. „külső udvar”-ba. Itt is leereszkedhetünk a vízhez. Innen kezdődik a Csodavár hatalmas méretű (15—20 m széles, 20—30 m magas) 3800 m-nél hosszabb barlang-

rendszere, mely csak gumicsónakkal vagy különleges alpin technikával járható. A külső, déli oldalán meredek szerpentinen az ún. Tulogy-gádorban, 200 m szintkülönbség után az erdőbe jutunk, újból találkozunk a sárga ponttal, amely pár száz méter után ismét eltér balra. A kék pont mentén az Udvarok leszakadásainak a széléhez érünk, ahol négy kiépített faállványról (balkon) gyönyörködhetünk a felülről élénk táru szédületes látványban. Az alatt mozgó emberek hangyáknak tűnnek.

Innen északra visszafelé térőleg (45—50 perc után) az út csatlakozik a Galbina-körútról visszaérkező sárga ponttal. Majd elérjük az erdész utat a Glavoi erdészház alatt, s a jelzett ösvényen egy jó órányi gyalogúttal visszaérhetünk a pádisi menedékházhoz, vagy a kempinghez. Ha gépkocsival vagy sátorral vagyunk, a célponthoz közelebb is táborozhatunk.

GALBINA-KÖRÚT VAGY GALBINÁRIA

Czárán hossza 19 km, menetidő 10—12 óra, nehéz túra, jelzése sárga pont. A Csodavár és a Szamos-bazár mellett a pádisi zóna leglátványosabb tája. Az út jórésze megegyezik a Csodavárral, nyáron a két utat kombinálni lehet. Meg lehet tekinteni előbb a Csodavárat, majd folytatni az utat a Galbina-völgy felé. A pádisi menedékháztól a csodavári letérőig az út közös. Bal felé a sárga pontjelzés 20—30 perces nehéz emelkedő után felvezet egy gerincre, amely elválasztja a Csodavár medencéjét a Galbina völgyétől. A túloldalon rövid ereszkedő után a jelzőtábla egy kis kitérőt ajánl a Borcika hóaknáig (Avenul Bortig). Ez egy 30 m átmérőjű, 40 m mély akna, amelynek alján kb. 30000 köbméter jégtömb gyűlt össze. A Czárán által épített létra rég elenyészett, senki újra nem építette. Visszatérve a jelzett útra, 20 perces ereszkedő után, egy keresztbe haladó úton jobbra egy egyenes gerincen tovább az erdőszélre érünk. Itt jelzőtábla irányít tovább „Spre Cheile Galbenei” és „Icbucul Galbenei” felirattal. Az út folytatását csak mintegy 200 m-re találjuk. Rövid ereszkedő után elérjük a híres Galbina kitörést. Ez egy bővízű karsztforrás, a Csodavárban eltűnő vizet hozza a felszínre egy mély, szűk sziklakatlan aljában. A víz egy 5-6 m átmérőjű medencében bukkan fel, és annak a szegélyén 2-3 m magasból legyező formájú vízeséssel zuhan alá, ez a Minerva zuhatag.

Innen következik a vadregényes, meredek Galbina-szoros; merész, magas sziklafalak, vízesések, alagút-barlangok teszik felejthetlenné. A század elején Czárán ezt is járhatóvá tette, pallókkal, falétrákkal; ma csak egy-két beépített acélkötél segíti az ide merészkedő turistákat. Tovább lefelé nehéz ez az út, mivel néha a patakon is át kell gázolni, gyakorlott turistának azonban megéri. A tomboló vízesés mellett leereszkedve egy barlanghoz érünk, melyen átfolyik a víz. Egy alsóbb bejáratnál ösvény van kiképezve, melyen a patakot a barlangban végig lehet kíséni. Utunkat napvilágon is folytathatjuk. A barlangból kiérő víz legyezőszerű vízesésben folytatódik. Ez az Eminenciás vízesés. Tovább ereszkedve, vashídon átkelve elérjük útvonalkunk legmélyebb pontját (750 m), majd meredeken kapaszkodó jelzett ösvény vezet ki a sziklafalak tetejére, ahol egykor kilátó pontok, balkonok voltak kiépítve, melyekről csodálatos látványt nyújt a bejárt sziklaszoros, de most már felülről. Sajnos, a kilátók is tönkrementek és így a látvány csak részleges a lombok résein keresztül. Tovább az út erdős oldalon lejt a Flora rétig. Ez egy nagyon hangulatos, virágos havasi kaszáló, ahol két forrás is pihenőre csábítja a turistát. Ezután egy nagyon hosszú, 400 m szintkülönbség legyezősét igénylő kapaszkodó következik, melynek végén tábla tájékoztat, hogy a menedékházig még van 4,5—5 órai utunk. Ha tovább haladunk, rövidesen megpillantjuk az **Eszkimó-barlanghoz** (Focul viu) Élőtűz irányítótáblát. Érdemes az 5 percnnyire levő **jégbarlangot** megtekinteni. 14 m magas jégtömbje kb. 1200 köbméter tömegű. Jégoszlopaira bizonyos napállásnál néhány percig rásüt a nap, ilyenkor valósággal izzik, innen a **román elnevezése, az Élőtűz**. További 10 percnny ut után — ahol már piros jelzés kíséri, — elágazáshoz érünk. A sárga pont felvezet a Galbina csúcsra (1234 m), ahonnan szép időben az egész tájat beláthatjuk. Ez a kitérő egy órát vesz igénybe. A piros csíkkal jelzett utat folytatva kb. 1 km után visszatér a sárga pont a galbina-kői kitérőtől. Hozzávetőleg egy fél óra után elérjük az erdőkitermelő utat, ahol már a Csodavártól jövő kék ponttal is találkozunk és a govai erdészházat érintve újabb 1,5 óra után visszaérünk a menedékházhoz. Mind a Galbina-völgyi, mind pedig a csodavári út részletesebb leírását megtalálhatjuk a „Gyopár” 92/3/8-as számában.

(folytatjuk)